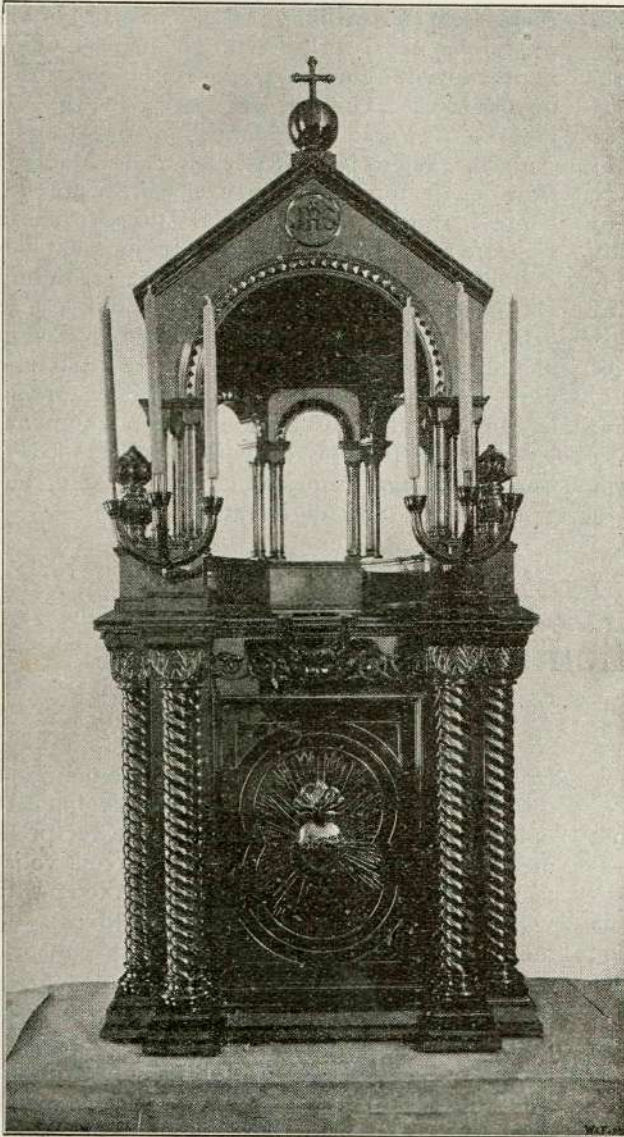

nost tako potrebna, da brez nje neki ne more napredovati. Zato se boré zanj z vsemi močmi.

Toda — te slobode ne zagovarjamo, temveč trdimo, da je prav tako v kvar književnosti, kakor je življenju ali naši sreči. Ta sloboda ali neodvisnost je nepokornost ali razbrzdanost nasproti pravnim zakonom, in drugega nič. Naj

Tabernakel iz jekla. (V Podragi pri Vipavi.)

mi pijanec zatrjuje, da sme popivati, kolikor se mu ljubi, ali naj mi pisatelj zatrjuje, da sme pisati o čemer koli: oboje sodi v isto vrsto razbrzdanosti. 'Sloboda', ki je sama na sebi dragocena stvar, mora obema služiti v to, da ž njo zakrivata svoje prave misli in težnje.

Da, tudi mi smo za slobodo, za obširno in resnično, toda za pravo, ne za slepilno, ne za neodvisnost človeškega poželjenja.

Krščanska vera se hvali s slobodo, in to po pravici, zakaj kaže nam pot, po kateri se oprostimo vseh kvarljivih in grešnih spon. Kdor se trudi po naukih krščanske vere za kreposti, ta si pridobi polagoma čudovito slobodo, da ga ne veže nobena spona strasti, ali slabega nagnjenja, ali malovrednih ozirov.

Kakšna je pa sloboda, za katero se trudi Aškerčeva poezija? 'Sloboda mišljenja' je n. pr. v tem, da se ti ni treba klanjati mislim in nazorom drugih ljudi, ampak da misliš po svoje. — Prav je, da misli kdo po svoje in živahno rabi svoj um; a napačno je, da se ne klanja pravim in dobrim nazorom drugih ljudi. Ako so n. pr. ti nazori — nazori zvedenih ali izkušanih ljudi, ako so trdni in resnični, tedaj nismo prosti, da bi drugače mislili. Gledé na resnice nismo nič prosti; gledé na božje (verske) nauke tudi nismo nič prosti: sprejeti jih moramo, ali so nam ljubi ali ne.

Kakor je v sredi krepost, tako je v sredi tudi prava sloboda. Svoje misli in svojo pamet slepo drugim prodati ni sloboda, ampak lahkovernost in lenoba; misliti, karkoli se ti zdi, ne ukloniti se razlogom in avtoriteti, ni sloboda, ampak razbrzdanost. Ali sme torej pesnik priporočati slobodo mišljenja, ne da bi veri ali pametni pokorščini branil ali — kakor pravimo — zavaroval pravice?

In sloboda socijalna? Srečna država, srečen narod, kateremu cvete mila sloboda! Sloboda je izmed največjih dobrot človeške družbe; po njej težé narodi od pamtiveka. A vsaka sloboda ni narodom v srečo. V državi mora biti red, mora biti zakon, mora biti oblast in pokorščina. Le preradi imajo slabi elementi v državi vsako oblast za tiranstvo. Dandanes imajo države večinoma slobodne ustave: kdo in kje so torej Aškerčevi 'tirani'? Ruski samodržec? Slobodomiselni kapitalisti? O sedanjih tiranih samo sploh govoriti je nevarno za državni red, zakaj človeka se rada polasti nezadovoljnost in upornost, zlasti ubožnejših stanov: to pa ne vodi do sreče.

Bodi to dovolj! Mislimo, da nismo delali gospodu Aškercu krivice, ko smo sicer priznali njegovo delovanje za slobodo, a te slobode nismo brezpogojno odobraval.

Očitno je, da mnogi (ne vsi) pisatelji delujejo za krivo in pogubno slobodo, kadar se poganjajo za slobodno umetnost. Podreti želé